



*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 30
apríl 2020
cena 1 euro

4

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Sloboda slova včera a dnes

NÁŠ ROZHOVOR

Narodil sa v ľudovodemokratickom režime, rástol v období socializmu. Nasledovala epizóda socializmu s ľudskou tvárou, potom normalizácia, nakoniec reálny socializmus a perestrojka. A potom krach politického systému či skôr jeho transformácia. S nástupom do školy, ako každý iný, nastúpil na ideologický kolotoč. Stal sa iskričkou, pionierom. Hovorí, že pionierske schôdze sa odohrávali na futbalovom ihrisku alebo sa v bratislavskom Horskom parku ako pionieri hrali na indiánov. Historik doc. PhD. Ivan MRVA, CSc. je členom redakčnej rady Svedectva, ktorému sme položili otázky o slobode slova včera a dnes.

● Nedávno ste zaujali publikum na diskusnom fóre, ktoré pripravil Fond Sofian, fórum slo-



Ivan Mrva (zľava) a Jozef M. Rydlo počas rokovania redakčnej rady.

Foto Eva Zelenayová

bodného myslenia. Vystupovali ste ako historik, hoci išlo o maximálne aktuálnu tému, podľa organizátorov vážneho ohrozenia slobody slova. Sloboda slova je lakmusovým papierikom demokracie. Kam sme sa to dostali po tridsiatich rokoch od povelania totalitného režimu? Dá sa v sú-

časnosti hovoriť o ohrození slobody slova?

● Dalo sa čakať, že sloboda slova sa začne obmedzovať. Už od začiatku 21. storočia sa na niektoré témy z dávnejšej i nedávnej minulosti nedalo slobodne diskutovať a priestor sa v ďalších rokoch stále zužoval.

Pokračovanie na 10. strane

V ČÍSLĚ

Ján Košiar	
Digitus Dei Coronavirus	2
Eva Zelenayová	
Zapál' me svetlo v našom vnútri	3

Ján Litecký Šveda	
Ako sa mení režim	4
Jozef M. Rydlo	
Zápas o nedeľu	5

Emil Vontorčík	
S rehoľami likvidovali aj kultúru	6
Ján Maršálek	
Len ísť a hlavu neskloniť	8

Marián Tkáč	
Zväčša v apríli býva Veľký piatok	9
Ján Košiar	
Đuricove dejiny v zrkadle času	13



ročník 30 • apríl 2020

Digitus Dei Coronavirus



Na začiatku pôstneho obdobia čítame v Evanjelii, že sa Pán Ježiš utiahol na púšť, aby sa pripravil na vrchol svojej činnosti na tejto zemi: smrť a zmŕtvychvstanie. Do ústrania odišiel na dlhých štyridsať dní. Preto plným právom môžeme povedať, že náš pôst má biblický základ.

Samozrejme, poznáme aj pôsty, hovoríme im diéty, ktoré praktizujeme, ak chceme zhodiť nadbytočné kilá. Ale náš pôst, ako príprava na **Veľkú noc - Slávnosť zmŕtvychvstania Ježiša Krista** nie je o tom. Kresťanský pôst je v tom, že naše telo pozývame, aby sa do prípravy osláv zmŕtvychvstania Pána tiež účinne zapojilo, a aby sme si dokázali v čase pôstu aj čosi odrieknuť. Nielen mäso, ale aj iné dobré jedlo, sladkosti, alkohol, víno, cigarety, výlety, plesy, zábavy, a pod.

Ako najhorší sen

Keby Cirkev ináč poňala liturgický rok, tak **cez pôstne obdobie by sme mali kostoly štyridsať dní zatvorené**, lebo veď „Pán Ježiš je na púšti“. Žiadne zázraky, žiaden chlieb, nijaké ryby, žiadne uzdravenia, všetko musí počkať, víno z Kány je už dávno vypité. Pán Ježiš je na púšti, stiahol sa z verejného života, nevieme, čo je s ním. Mnohým ani nechýba. Až do roku Pána 2020 sme si takéto pôstne obdobie so zatvorenými kostolmi ani v najhoršom sne nevedeli predstaviť. A je to tu. Ozajstný pôst nie ani tak bez jedla, ako bez Ježiša Krista, bez svätej omše, bez svätej spovede. Právom nás tlačí otázka: Koľko to bude ešte trvať? Nevieme. Prorok Daniel svojho času, asi 165 rokov pred Kristom, napísal: **„Od času, čo odstráni ustavičnú obeť a postavia ohavnosť spustošenia, uplynie tisíc-dvestodeväťdesiat dní“** (Dan 12,11). Nevieme, akú ustavičnú starozákonnú obeť mohol mať prorok Daniel na mysli. Ale vieme, že od Poslednej večere Pána Ježiša, počnúc apoštolmi, ich nástupcami a kňazmi

všetkých čias až po dnešok, sa donedávna a to naozaj ustavične – na každom kontinente, v každom časovom pásme – slávila katolícka svätá omša. Optimisti vravia, že sv. omše sa slúžia aj naďalej, aj keď za zatvorenými dverami. Áno, ale Pán Ježiš je uväznený aj so svojimi služobníkmi, aj v Bazilike sv. Petra v samom srdci Cirkvi, no iste v nádeji na lepšie časy.

Podobenstvá a dnešok

Tri pokúšania Pána Ježiša na púšti vidíme v troch súčasných charakteristikách našej doby a spoločnosti.

Pokúšenie chleba. Potraviny v kontajneroch a hlad vo svete. Ešteže vieme, že „nielen z chleba žije človek, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.“

Pokúšenie konať proti zákonu prírody: Skoč dole, nič sa ti nestane. Naozaj? Newton matematicky vyjadril ako rýchlo sa padá na zem, ale zemská príťažlivosť je Božím zákonom a preto ani Pán Ježiš nezoskočil ani zo strechy chrámu, ani z kríža.

Urob z muža ženu a zo ženy muža a nazvi to ľudským právom.

Prebudenie zo sna

Mailom som dostal aj toto povzbudenie, nájdete ho na viacerých weboch:

„Prestávali sme si vážiť prírodu a preto sme dostali takú chorobu, aby bol pobyt v nej pre nás taký vzácny. Prestali sme vedieť fungovať v rodinách a preto nás táto choroba zavrela do našich domovov, aby sme sa ako rodina opäť naučili žiť.“

Prestávali sme si vážiť starých a chorých a preto sme dostali túto chorobu, aby sme si pripomenuli, akí sú zraniteľní.

Prestávali sme si vážiť zdravotníkov a lekárnikov, aby sme zistili, akí sú nepostrádateľní.

Prestávali sme mať úctu voči učiteľom a preto nám táto choroba zavrela školy, aby si to rodičia mohli sami vyskúšať.

Mysleli sme, že si môžeme kúpiť všetko, byť kdekoľvek a s kýmkoľvek chceme

a preto sme dostali takúto chorobu, aby sme si uvedomili, že to všetko nie je samozrejmosť.

Mamona nás opantala, voľný čas sme trávil v nákupných centrách, preto nám ich táto choroba zavrela, aby sme pochopili, že šťastie si nemôžeme kúpiť.

Zameriavali sme veľa pozornosti na náš vzhľad a výzor a porovnávali sa, preto nám táto choroba zakryla tváre, aby sme pochopili, že tam netkvie naša krása.

Mysleli sme si, že sme páni na tejto zemi a preto sme dostali túto chorobu, aby nás niečo miniatúrne čo ani nevidno dokázalo skrotiť, dať nám príučku a trochu pokory.

Táto choroba nám veľa berie, ale zároveň nám dáva možnosť sa toho tak strašne veľa naučiť a pochopiť čo je v živote najdôležitejšie.

Dostali sme chorobu ušitú na mieru. Asi sme ju ako ľudstvo naozaj potrebovali.“

Pýcha – najväčšie pokúšenie

Tretie, najväčšie pokúšenie pýchy, slávy, moci a bohatstva je najlákavejšie.

Vidíme ho vo všetkých kultúrach sveta a v každom z nás. Človeče, ty koruna tvorstva, budeš ako Boh. No nebudeš. Stačí jeden malý vírus a všetko je ináč.

Prestali sme si vážiť Pána Boha a mysleli sme si, že ísť na svätú omšu a prijať telo Ježiša Krista v Eucharistii môžeme kedykoľvek. Tešili sme sa s prorokom, ktorý nás upozornil: „Hľadajte Pána, kým sa dá nájsť, volajte ho, kým je nablízku?“ (Iz 55, 6) a iný dodal: „Hľa, prídu dni – hovorí Pán, i pošlem na zem hlad; nie hlad po chlebe a nie smäd po vode, ale po počúvaní Pánovho slova.“ (Am 8, 11).

Vydeľte Danielovo číslo tristošesťdesiatimi piatimi (1290 : 365) a máte čas, o ktorom hovorí prorok. Tri a pol roka. Iste, môžeme dúfať, že sa zmylí. Nádej zomiera posledná.

Ján Košiar
duchovný PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Ján Košiar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-5263 8156 ● **e-mail:** uzpko@mail.t-com.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku:** 1 EURO ● **Predplatné 10 EUR/kalendárny rok** ● **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● **Nevyžiadané rukopisy nevraciam** ● **ISSN:** 1338-404X ● **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.



„Večer v ten istý prvý deň v týždni, keď boli učeníci zo strachu pred Židmi zhromaždení za zatvorenými dverami, prišiel Ježiš, stal si doprostred a povedal im: „Pokoj vám!“. Ako to povedal, ukázal im ruky a bok...dýchol na nich a hovoril im: „Prijmite Ducha Svätého!“ (Jn 20, 19 – 22)

Vášeň priatelja,

**V pokoji a s vierou prežité sviatky
Kristovej smrti a Kristovho zmŕtvychvstania,
ochotné prijatie daru jeho Ducha a vytrvalú
spoluprácu s ním na obnove a rozvoji
nášho života i nášho sveta**

úprimne želá

František Rábek



SLOVO SVEDECTVA

Zapál'me svetlo v našom vnútri



Čas sa zastavil. Vzduch je čistejší, doprava nekolabuje. Aj tváre ľudí sú akési jednotnejšie. Nová vláda? Nie, koronavírus. Priškrtil ventil uponáhľanému svetu, odrazu si uvedomujeme naplnenie slov: ... ale povedz iba slovo a duša mi ozdravie.

Zatvorené sú nielen kaviarne, reštaurácie, školy, ale aj kostoly. V apríli si naša organizácia už tradične v Banskej Bystrici pripomínala Barbarskú noc. Tohto roku nebude. Nebudú ani ďalšie spoločné podujatia, návštevy nevládných, chorých. Ani narodeninové či iné posedenia. Nepôjdu naši členovia do škôl spomínať na časy svojho utrpenia.

Dokedy?

Nikto nevie. Ale raz sa skončí aj táto skúška našej ľudskosti. Európska únia po takmer 1700 rokoch zrušila voľnú nedeľu. Zaviedol ju cisár Konštantín Veľký v roku 321. Rešpektoval iba Božiu vôľu. Odvtedy sa štáty únie, niektoré viac iné menej, úspešne usilujú o jej znovuzavedenie. náš člen Tonko Čulen statočne o to bojuje dokonca prostredníctvom občianskeho združenia Aliancia za nedeľu. Voľná nedeľa by bol aspoň nejaký dar koronavírusu našej spoločnosti.

Aj naša redakcia sa musí prispôbiť a pracovať v núdzovom režime. Život sa napriek istým obmedzeniam nezastavil. Síce sa nemôžeme stretávať, ale pošta, aj elektronická, funguje. Obraciam sa na vás, drahí naši členovia a čitatelia, napíšte, ako to u vás funguje. Skúste napísať svoje príbehy, príbehy ľudí, ktorí sa neboja. A nielen z minulosti. Aj súčasnosť ponúka priestor na zamyslenie. Ako žijeme? Čo nás ovplyvňuje? Máme čas zamýšľať sa nad chodom vecí verejných? Prečo, keď sa na Slovensku tri štvrtiny občanov hlásia ku kresťanstvu, nemáme v najvyšších štátnych funkciách bezúhonných ľudí? Nechce sa vám k tomu niečo povedať? Máte právo, máte morálne právo, lebo práve vy ste trpeli za pravdu.

K tohtoročnej Veľkej noci poslal želanie našim členom biskup František Rábek, ordinár OS a OZ SR, spolu s pastierskym listom. Uvádza v ňom: „O skutočnej kráse človeka nerozhoduje kozmetika ani módne oblečenie, ale svetlo, ktoré vyžaruje z nášho vnútra.“ A ďalej nás povzbudzuje: „Cez naše skutky bude vyžarovať svetlo vzkrieseného Krista, bude z nich presviatať do nášho sveta jeho prítomnosť, jeho pravda i láska, jeho život.“

Počas tohtoročnej Veľkej noci nezaznejú pašie ani slávnostné Kristus vstal z mŕtvych. Keď sa skončí tento očistný proces, možno budeme mať nielen voľnú nedeľu, ale aj väčší pokoj v duši.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Zápas o nedeľu



Jedna z najkrajších básní slovenskej literatúry je *Vesper dominicae*. Ivan Krasko ju napísal pred vyše sto rokmi. Vykreslil v nej atmosféru nedele, ako ju Slováci vnímali celé generácie. Kresťanský charakter nedele bol taký zvlášť v našom národe, že nijaký režim

si naň nedovolil siahnuť. Ani fašizmus, ani nacizmus, ani komunizmus. Bol posvätný, veď už Desatoro stanovuje: „*Spomni si, aby si deň sviatočný svätíl a ctil.*“ Pokusy zlikvidovať nedeľu však v dejinách nechýbali. Ale nepodarilo sa to ani jakobínom, nepoložili ju ani súdruhovia, ktorí ju presúvali a nariaďovali zväzacke subotníky. Siahli na

ňu až „liberálni demokrati“, vyznávači bezbrehej vlády peňazí, ktorí v ošiali Nežnej revolúcie starozákonné zlaté teľa povýšili na novozákonný piedestál slobody a mieru demokracie.

Zápas o nedeľu, o jej sviatočný charakter, trval v Slovenskej republike tridsať rokov, od jej obnovenia v roku

Ako sa mení režim



V dnešnej dobe na všetko existuje literatúra, ba aj podrobné návody, takže bolo by to na počudovanie, keby niečo neexistovalo aj na zmenu režimu. Okrem množstva literatúry, ktoré sa týkajú pôsobenia na ľudské správanie a na spracovávanie verejnej mienky, spomeniem iba „klasiku“ Edwarda Bernaysa a Waltera Lippmanna. Medzi tými, ktorí chcú za každú cenu presadiť svoje názory do spoločnosti, je momentálne najpopulárnejší americký doktor filozofie Gene Sharp. V roku 2012 dostal aj alternatívnu Nobelovu cenu za mier. Žiaľ, jeho knihy, masovo prekladané po celom svete, u nás ešte nevyšli, čo je dosť škoda, pretože aspoň časť verejnosti by bola odolnejšia voči úmyselným manipuláciám. Keďže v ostatných voľbách sa u nás nedostala jedna „progresívna“ strana do parlamentu, hoci bola podporovaná obrovskými peniazmi a všetkými masmédiami, a druhá iba s odretými ušami, dá sa čakať, že onedlho opäť zažijeme nejaké protesty „Za slušné Slovensko“ a snahu o nedemokratické zmeny.

Nezaškodí preto, ak našich čitateľov stručne oboznámime s momentálne najpoužívanejšou metódou prevratu, ktorá už bola viackrát použitá – hoci aj v Srbsku Slobodana Miloševića, na námestí Tahrir v Káhire alebo na Kyjevskom Majdane. Rukoväťou dnešných prevratov je kniha Geneho Shar-

pa *Od diktatúry k demokracii*. Momentálne podľa nej funguje aj klíma – hnutie „Extinction Rebellion“. Samozrejme, v prvom rade musia byť peniaze, čo napríklad v prípade tejto klimatickej vzbury zabezpečuje koncern Rising Up, spolufinancovaný cez Greenpeace a Attac, spoločne s už neodmysliteľnými organizáciami Open Society Foundation. Čo s malými zmenami platí aj pre naše podmienky.

Treba hneď povedať, že „prevratový“ manuál nie je zameraný prvoplánovo proti štátu ako takému, ale proti nedemokratickému režimu. Gene Sharp je síce pacifista, ale nijaký utopista, veď aj jeho návody majú až vojensko-operačný charakter. Aj v otázke ľavica - pravica je dosť neutrálny, jemu ide hlavne o metódu.

Nenasilné násilie

Jeho základná téza vychádza z pozorovaní politických hnutí medzi rokmi 1900 až 2006, keď zistil, že nenásilné úsilie o politické zmeny bolo dvakrát také úspešné než násilné revolučné zmeny. Jeho skúmanie začína otázkami: ktoré mocenské štruktúry sú najmenej odolné? Ktoré skupiny obyvateľstva sú najprístupnejšie pre otvorený odpor? Ktorá selektívna kampaň je najvhodnejšia pre naštartovanie odporu? Intenzita a spôsoby kampane sa potom prispôbia finančným prostriedkom, ktoré sú k dispozícii. Ďalší priebeh vyzerá stručne takto: najde sa najmenší spoločný menovateľ

proti vládnuceму systému a sformuluje sa alternatívna vízia. Profesionálne spravené logá a značky túto víziu materializujú, veľmi často sa používa jednotná farba na označenie konkrétneho protestu. Nenásilne správajúca sa avantgarda konfrontuje režim provokáciami a manifestáciami a postupne sa k nim pridávajú aj bežní občania. A pokiaľ sa podarí aktivizovať aspoň 3,5 percenta občanov, je vysoká šanca, až 80 percent, že prevrat sa podarí. Čiže: peniaze a 3,5 percenta. Demokracia ako polievka z Maggi kocky.

Použitie tejto taktiky by malo morálne oprávnenie iba pre ozaj nedemokratické štáty, čo, ako vidíme, sa dosť často nedeje. Naopak, čím ďalej tým viac vidno, že globalisti by postupne chceli odstrániť práve demokraciu. V tomto smere sú oveľa poctivejšie identitárne hnutia na Západe, ktoré sa netaja tým, že tiež sa inšpirujú návodmi Geneho Sharpa, no nerobia to kvôli zmene režimu, ale kvôli zmene mienky obyvateľstva. V štátoch, ako je napríklad náš, kde demokracia predsa len ako-tak existuje, sú však takéto snahy o „pouličné“ zmeny iba výrazom pohrdania veľkých peňazí väčšinovým obyvateľstvom a princípov demokracie. Konkrétne hnutie „Za slušné Slovensko“ malo oveľa bližšie k aktivistickej politike komunistov, ako ju poznáme z roku 1948, ako k snahám o ozajstnú demokraciu, ktorú vlastne iba chcelo vyradiť.

Ján Litecký Šveda

1993 dodnes. Zápas bol náročný a len minimálne úspešný. Mám v živej pamäti, ako som v parlamente neúspešne predkladal svoj návrh zákona o prinavrátení úcty nedeli: v Národnej rade SR som hovoril do úplne prázdnej auly, sedel v nej z úradnej povinnosti iba jej predseda a na balkóne dvaja hostia z Nezávislých kresťanských odborov a Aliancie za nedeľu... Dnes problém vyriešila pandémia, rozťala ho ako gordický uzol zvaný Covid-19. Jedno z prvých karanténnych opatrení slovenskej vlády proti jej šíreniu bolo zatvoriť obchody a zakázať nedeľný predaj. Muse-lo nás postihnúť nešťastie globálnych rozmerov, aby aj „pán, ktorému chýbali teplé rožky v nedeľu“, pochopil, že „Den nedělní se skonáva ... a súmrak padá vždy väčší, hustší“.

Svet sa tragicky zmenil z večera do rána: na celom svete ľudia vo veľkom chorejú a umierajú, sú ich už nie stovky, lež tisícky. Kladieme si otázky, zostávajú nezodpovedané. Z toho všetkého vyplýva starorímsky otáznik: *cui bono, cui prodest, na čo je to dobré, komu to poslúži?* Akosi sa nevieme zbaviť dojmu, že ktosi má záujem spôsobovať v tomto svete enormný chaos. A je smutné, že v EÚ, kde bruselská byrokracia si osobuje rozhodovať už aj o nesmrteľnosti chrústa, zakrivení banánov či uhoriek a rozdeľovaní privandrovalcov, nikto nie je schopný organizovane čeliť Covidu-19. Ešteže na Slovensku odchádzajúca vláda Petra Pellegriniho zavedením drakonických opatrení spomalila rast krivky šírenia vírusu v našej vlasti. Modlime sa, aby sa v tom darilo i jeho nástupcom! Slovensko je však *entité négligeable*.

Málokomu sa pozdávalo otáľanie WHO s vyhlásením epidémie. Keď sa už k tomu Svetová zdravotnícka organizácia v Ženeve odhodlala, bola z toho za krátko pandémia. Môže to byť pokus otriasť svetom a overiť si, do akej miery je možné zásadne zmeniť štýl života súčasnej civilizácie, napr. znížiť dopravu, zlikvidovať návyky vo forme samoučelých a prestížnych dovolení. Proti-chodné sú aj prognózy: jeden deň experti sľubujú, že epidémia sa skončí o dva mesiace, no vzápätí sa hovorí o dvoch rokoch. Môže to byť aj pokus o zníženie počtu obyvateľov, najmä starších ľudí, ktorých starobné dôchod-

ky začínajú v sociálnych systémoch štátov predstavovať veľmi vážny, v mnohých krajinách už neriešiteľný problém.

Len mimochodom: pri diskusiách o zmenách dôchodkového zabezpečenia sa úplne ignoruje fakt, že dôchodcovia dostávajú ako dôchodok peniaze, ktoré si štát v priebehu desaťročí požíčaval bez poskytovania úroku. Tak isto ani zdravotníci nie sú vedení k tomu, aby si uvedomovali, že peniaze na ich platy a na prevádzku nemocníc sú tiež peniaze nahromadené z dlhoročných odvodov. Keď sa psychologicky pretrhne väzba medzi peniazmi v dôchodkových fondoch a ich platiteľmi, vytvorí sa podhubie pocitu previnenia, závislosti a odkázanosti dôchodcov na „veľkoryso“ vrátené dlhy...

Súčasný režim majú množstvo vecných a morálnych nedostatkov, ktorých odhaľovanie by mohlo viesť k vzbure, a preto po úspešnom experimente v novembri 1989 hľadá západný svet elegantnú baletnú figúru, ktorej pomocou by sa prehral do polohy demokracie, vytrvalo a neodolateľne sa zbavujúcej všetkých nedostatkov, a do súčasného uchopenia ešte väčšej moci a ešte väčších peňazí.

Hoci si to ešte nie celkom uvedomujeme, terajšia pandémia má dejinotvorný význam. Mení svet na nepoznanie z hodiny na hodinu, ba z minúty na minútu, mení ho na svet, Európu, Slovensko PRED pandémiou a na svet, Európu, Slovensko PO pandémii.

Pandémia je triumfom svetového neporiadku, je porážkou utópie bezuzdnej globalizácie. Utópia „otvorenej spoločnosti“ sa končí, končí sa svet bez hraníc, v ktorom človek začal popierať zákony prírody a vytvárať Boha z ľudského spoločenstva.

Čo bude ďalej, je len v Božích rukách, najlepších možných rukách.

Fakt je ten, že malé národy a štáty sa dostávajú do neriešiteľných situácií. A preto Slovensko, slovenský národ, ak chce prežiť, musí spoločne ťahať za jeden povraz. Osud máme vo svojich rukách: Verní sebe, svorne napred! Spoločnými silami to zvládneme. A trvalou spomienkou na toto naše budúce spoločné víťazstvo nech nám ostane Vesper dominicae, nedeľa – deň sviatočný.

Jozef M. Rydlo

Ivan Krasko *Vesper dominicae*

Tam niekde v dialke
v čierňavých horách
dedinka biela
túli sa k zemi
pokojná, tichá.
V nej starodávne
vážneho vzhľadu
si domy čušia.
Z tých v jednom iste
ustarostená
matička moja
samotná sedí
pri starom stole.
Kostnatou rukou
podpiera čelo
vráskami zryté
- starostí tieň
vždy sedia na ňom:
tak som ho vídal
od mala svojho - -
Tranoscius má
pootvorený
- mosadzné sponky,
hladené hmatom
pradedov ešte,
matno sa lisnú
v prípozdnom svetle - -
Posledný na list
dívá sa, dívá,
- tam naznačené
je ťažkou rukou:
„Pán Bůh požehnal
nám syna, kterýž...“ –
až dobré oči
slzami skropia
zažltlé listy...
Však stará kniha,
čo rozplakala,
matičku moju
utíši zase:
už spieva mäkkým,
tenušským hlasom:
„Den nedělní se
skonáva, chválmež...“
- - a súmrak padá
vždy väčší, hustší
v izbietku malú –
- - A pokoj sadne
pomaly, tíško
na sivú hlavu
matičky mojej - -
(1907)

S rehoľami likvidovali aj kultúru

Pod názvom Barbarská noc vošla do dejín čs. povojnového „ľudovo-demokratického“ štátu osudová noc z 13. na 14. apríla 1950, keď vtedajší komunistický režim v akcii „K“ (Kláštory) násilne zlikvidoval všetky mužské rehole a všetci rehoľníci boli násilne odvezení do tzv. koncentračných kláštorov v Močenku, Hronskom Beňadiku, Podolínci, Kostolnej a v Báci. Na celom Slovensku bolo v túto noc sústredených 881 rehoľníkov z jedenástich rehoľí. Po akcii „K“ sa v noci z 3. na 4. mája 1950 uskutočnila aj akcia „K2“, v rámci ktorej boli obsadené aj zvyšné mužské kláštory. Týmto dvoma zásahmi bolo na Slovensku postihnutých 1180 rehoľníkov z pätnástich rehoľí, žijúcich v 76 kláštoroch.

Z historického hľadiska išlo o logické vyústenie politiky KSČ po uchopení moci vo februári 1948. Keď zlyhala schizmatická Katolícka akcia v júni 1949, sa začal ostrý kurz spojený s prípravou tzv. cirkevných zákonov na jeseň 1949. Bezprostrednou prípravou na akciu „K“ bol súdny proces s desiatimi predstaviteľmi jednotlivých rehoľí, ktorí boli obžalovaní z velezrady a vyzvedačstva. Úlohou procesu bolo odôvodniť pripravovaný zásah voči rehoľiam a pripraviť na to verejnú mienku. Komunistická vláda označila cirkvi za nepriateľa ľudovo-demokratického zriadenia číslo jeden. „Cirkevná šestka“ ÚV KSČ v zložení: Čepička, Fierlinger, Kopecký, Široký, Clementis a Nejedlý dostala za úlohu riadiť celé proticirkevné ťaženie.

Táto násilná akcia zverená Štátnej bezpečnosti (ŠtB), mala neobyčajne surový priebeh, preto ju neskôr tajný biskup Ján Chryzostom Korec vo svojich spomienkach nazval „barbarskou nocou“, akú nepamätali ani časy tureckej okupácie Strednej Európy v 16. a 17. storočí. Okrem ŠtB sa na akcii zúčastnili aj príslušníci Zboru národnej bezpečnosti, armády a Ľudových milícií, vyzbrojení puškami, samopalmi, ľahkými guľometmi, obuškami a plynovými sviečkami. Začiatok akcie bol určený na štvrtok 13. apríla 1950 na 24.00 hodinu.

Dôvod? Protištátna činnosť

V určený čas sa príslušníci ozbrojených zložiek začali dobýjať do kláštorov. Tam, kde im na výzvu neotvorili, prenikli do objektov násilím. Po vniknutí do kláštorov rehoľníkov zhromaždili a informovali o dôvode zásahu, ktorým bola údajná protištátna činnosť rehoľí. Následne ich eskortovali do pripravených autobusov a nákladných áut a odvážali do sústreďovacích kláštorov.

Ako píše vo svojej štúdii Róbert Letz (Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948 – 1989), po uskutočnení akcie „K“ sa pozornosť režimu obrátila na ženské rehole. Likvidácia ženských kláštorov dostala pomenovanie akcia „R“ (Rehoľníčky). V ich prípade mal byť postup miernejší, pričom sa malo ísť cestou ich „dobrovoľného“ odsunu a len v prípade, že by rehoľníčky kládli odpor, mala byť využitá pomoc bezpečnostných orgánov. Samotná akcia „R“ sa začala 29. augusta 1950 o 8.00 hod. ráno. Počas realizácie

akcie „R“ však došlo približne na 15 miestach Slovenska k väčším zhluknutiam občanov nesúhlasiacich s likvidáciou rehoľných komunít. Na viacerých miestach ľudia obsadili kláštory a nedovolili rehoľníčky odvieť, pričom dochádzalo aj k ostrým konfrontáciám a napadnutiu prítomných funkcionárov štátnej správy. V týchto kláštoroch sa akcia zopakovala v noci za asistencie príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti, Ľudových milícií a Štátnej bezpečnosti. V akcii „R“ bolo v dňoch 28. – 31. augusta 1950 sústredených 1962 rehoľníčok a obsadených 137 objektov. Rehoľníčky boli sústredené v šesnástich sústreďovacích kláštoroch. Ďalších vyše 1600 rehoľných sestier však ostalo pracovať v nemocniciach, nakoľko režim za ne nemohol nájsť adekvátnu náhradu.

Likvidácia kresťanskej kultúry

Išlo o vrcholné prejavy novodobého barbarstva, ktoré s likvidáciou kláštorov spojili aj likvidáciu kresťanskej kultúry. Likvidácia kláštorov ako cirkevných inštitúcií bola totiž spojená s ničením materiálnych, literárnych a iných kultúrnych hodnôt nedoziernej ceny, o ktoré sa nemal kto postarať a veľká časť starobylého nábytku bola rozkradnutá, knižnice zničené a starobylé rukopisy a kódexy vidlami nahadzované na nákladné automobily a odvážané na likvidáciu. Keď som napr. v r. 1964 bol menovaný za riaditeľa Štátnej vedeckej knižnice v Nitre, podarilo sa nám zachrániť veľké množstvo starej literatúry zvezenej z kláštorov do budovy Veľkého seminára, ktoré sme potom rozložili do dočasne získaných priestorov a neskôr v počte okolo 50 000 odovzdali Slovenskej národnej knižnici Matice slovenskej v Martine. Avšak v iných zberných strediskách sa státisíce titulov vzácnej historickej literatúry navždy zničilo.

Ján Chryzostom Korec, najväčšia postava protikomunistického odporu Katolíckej cirkvi na Slovensku, ako mladý rehoľník sám prežil potupnú a neľudskú likvidáciu rehoľí. Preto keď po návrate z väzenia a plnej rehabilitácii začal plniť svoje duchovné poslanie, už v r. 1976 vo svojom samizdate uviedol vtedy svoju najprekladanejšiu knihu pod názvom „Od barbarskej noci“ (Bratislava, 1976). Kniha pod týmto názvom vyšla v slovenčine po prevrate ešte dvakrát: 1990, 1992. Vzápätí vyšla v taliančine, poľštine, francúzštine, v nemčine a v r. 1999 v chorváčtine. Som nesmierne rád, že okrem mnohých iných bolo mi dopriate byť v istom zmysle *spiritus movens* pri americkom vydaní tohto diela, ktoré sa tým dostalo do svetového informačného toku cez vydavateľstvo nášho nebohého priateľa, rodáka z Michaloviec, majiteľa akademického vydavateľstva Bolchazy–Carducci v Chicagu v r. 2002. Kniha mala slávnostné uvedenie v Bratislave v sieni Quo vadis za účasti autora, kardinála Jána Chryzostoma Korca, prezidenta SR Rudolfa Schustera, vatikánskeho nuncia a predstaviteľov zastupiteľských úradov a osobností našej kultúry.

Emil Vontorčík

Epidémie sužovali i našich predkov

Slovensko i celý svet sú v súčasnosti postihnuté epidémiou doposiaľ neznámeho koróna vírusu. Pri triezvom uvažovaní sa zdá, že je to viac mediálna a politická bublina a skutočné nebezpečenstvo nám nehrozí od nepatrnej baktérie, ale od tých, čo plánujú využiť strach z onemocnenia, aby obmedzovali, kontrolovali a trestali.

Za posledných sedem storočí Slovensko ohrozovali a Slovákov decimovali oveľa nebezpečnejšie a ničivejšie pandémie ako spôsobuje tento nepatrný koróna vírus. Mor a cholera, popri iných infekčných chorobách, si vyžiadali množstvo životov. Takmer všetky morové a cholérové epidémie mali svoj pôvod v Ázii. Prvá globálna morová epidémia sa začala v štyridsiatych rokoch 14. storočia. Tatári zo Zlatej Hordy sa pokúšali dobyť mesto Kaffu, ovládané Janovskou republikou. Aby zlomili odhodlanie za hradby katapultom vystreľovali morom nakažené mŕtve telá. V Kaffe prepukol mor a Janovské lode ho rozviezli po celom Stredomorí. Najprv na Sicíliu a potom do Talianska. Nakazenému sa na tele objavili tmavé krvácajúce škvrny, zachvátila ho horúčka, kašeľ a smrteľné kŕče. Aj preto morovú epidémiu nazývali čierna smrť. V Taliansku pustošila takmer tri roky. Vo Florencii napočítali vyše 60 tisíc mŕtvych. Svedkom umierania jeho obyvateľov bol Giovanni Boccaccio, ktorý v románe Dekameron zanechal opis tejto skazy.

Zakrátko epidémia decimovala sídla na francúzskom pobreží, kde najviac spustošila mesto Marseille. Ľudia si uvedomili, že nákazu roznášajú chorobou kontaminované lode a tak vo Francúzsku každé plavidlo muselo 40 dní kotviť na mori a až potom ho pustili do prístavu. Francúzska číslovka 40 *quarante* (*karant*) sa stala základom všeobecne rozšíreného slova karanténa. Mor sa už nedarilo zastaviť, za obeť mu padli stotisíce obyvateľov Francúzska i Pyrenejského polostrova. V máji 1348 v Avignone, kde v tej do-



be sídlil pápež, pochovávali denne 1400 obetí. Mor prenikol do Nemecka, Švajčiarska a Rakúska. V prístavnom meste Lübeck, zomrelo až 90 tisíc ľudí, v Bazileji 15 tisíc. Roku 1349 epidémia preskočila do Británie, potom aj do Škandinávie a severného Poľska. Ani Rusko nezostalo ušetrené. Od roku 1351 aj tu zúrila mor a napokon sa vrátil tam, odkiaľ prišiel, do Tatármi ovládanej Zlatej Hordy.

Na európskom kontinente pandémia vyľudnila asi 200 tisíc dedín a miest a mala na svedomí asi 25 miliónov životov. Tragické následky mala aj na Blízkom východe. Sýria, Egypt, Irak aj Perzia v počte obetí nezaostávali za Európou. O najväčšej epidémii stredoveku nemáme zo Slovenska žiadne správy, masové úmrtia nie sú zaznamenané ani v Bratislave, hoci v neďalekej Viedni mor zúrila plnou silou roku 1349. Tragiku tohto obdobia prehľadli aj masové pogromy na Židov vo viacerých európskych krajinách. Židom sa kládlo za vinu, že práve oni sú pôvodcami epidémie a jedovatými práškami otravujú verejnú studne i vzduch.

Na Slovensko zavítal pustošivý mor roku 1509. Rozšíril sa z Viedne na Záhorie, potom do okolia Trnavy. Pustošil aj v Budíne, odkiaľ panovník Vladislav II. aj s deťmi zo strachu

ušiel do Prahy. Mnohé dediny na Záhorí a na dolnom Považí zostali ľudoprázdne. Po skončení epidémie zemskí páni lákali na pusté majetky osadníkov najmä z Chorvátska, kde už šarapatili Turci. K rozšíreniu morových epidémií prispeli aj vojny s Turkami, keďže mnohí osmanskí bojovníci prichádzali z Ázie, kde bola kolíska nákazy. Paradoxne však mor, ktorý na severnom Slovensku zúrila od júna do konca septembra 1545, sa k nám rozšíril z Poľska. Spustošil najmä Spiš. Levočský kronikár zaznamenal aj počty obetí, boli mimoriadne vysoké. V Kežmarku zomrelo 1 400, v Levoči 800 a v Spišskej Novej Vsi 600 ľudí.

Na pokyn cisára Ferdinanda I. lekárska fakulta Viedenskej univerzity vypracovala súbor opatrení v prípade vypuknutia morovej epidémie. V roku 1562 Ferdinandov „Ordo Pestis“ (Morový poriadok) vytlačili a rozoslali do slovenských stolíc a magistrátom miest. Viaceré spomedzi 37 bodov poriadku sú aj z hľadiska modernej bakteriológie, hygieny a prevencie na vysokej úrovni.

Za Pätnásťročnej vojny s Turkami, roku 1600, opäť šarapatil mor. Podľa údajov levočského kronikára iba v samotnej Levoči pomrelo 3500 osôb. **(Pokračovanie nabadúce)**

Ivan Mrva

Len ísť a hlavu neskloniť

MARTIN LACKO (zostavil):

Z vojny proti boľševizmu (1941–1944) **Verše**

OZ Múzeum ozbrojených zložiek 1939–1945,
Partizánske, 2019

*„Aj život prúdi vo vlnách neistoty
zmierajú sny a padajú temna pršky
koľko hviezd čistých a koľko nemej psoty
do Večna letí cez vesmírne dĺžky“*

(Julo D. Košícký: Mesto s vranami)

Obdobie prvej Slovenskej republiky patrí k najviac deformovaným úsekom našich národných dejín. Ideologické tlaky boli a sú silné. Stále sa preto nevieme medzi sebou dohodnúť, stále je dosť takých, ktorí nechcú, aby sme sa na minulosť dívali vlastnými očami.

Historik Martin Lacko (*1976) sa systematicky zaoberá touto problematikou. Venoval jej množstvo článkov, odborných statí a knižných publikácií. **Do tohto okruhu spadá i zbierka vojenskej a vlasteneckej poézie Z vojny proti boľševizmu, ktorej je zostavovateľom. Zbierka obsahuje básne súvisiace s účasťou Slovákov v protisovietskom (protiboľševickom) ťažení, teda s bojmi na východnom fronte druhej svetovej vojny.**

Zostavovateľ v úvodnom slove konštatuje, že Slovensko sa po Mníchovskej dohode v roku 1938 a čachroch vtedajších európskych mocností ocitlo v mocenskej sfére Nemecka. Slováci si vytvorili vlastný štát, čím sa vyhli údelu okupácie a násilného rozdelenia. Bola to veľká skúška životaschopnosti v krajne nepriaznivých podmienkach. Nový štát sa formoval takpovediac za pochodu – patrilo k tomu i vybudovanie vlastných ozbrojených síl, čo sa za niekoľko mesiacov podarilo. Mladú slovenskú armádu čakalo hneď niekoľko vážnych úloh, tá najťažšia prišla po vypuknutí nemecko-sovietskej vojny: „Ako malý spojenec sa tejto vojny musela zúčastniť aj Slovenská republika. (...) Tak sa Slováci v uniformách ocitli na širokých pláňach Haliče, Ukrajiny i južného Ruska až po Kaukaz“ (s. 11–12).

Výsledok vojny a pomery v obnovenom Československu, keď sa moci chopili komunisti a zaviedli totalitu, spôsobili zatlačenie tejto stránky dejín do zakázaného pásma. Ako píše Martin Lacko: „Slovenskí vojaci nielenže nemohli o svojich skúsenostiach verejne hovoriť, ale mnohí boli za svoju vojenskú účasť postihovaní, ba i prenasledovaní či súdení. Samotná príslušnosť k ozbrojeným zložkám – do ktorých sa dostali na základe povolačacieho rozkazu – im bola po zvyšok života ‚kádrovou vadou‘. (...) Vrcholom cynizmu československého štátu bolo, že na pomníky či pamätné tabule sa nesmeli uvádzať mená obetí zo slovenských ozbrojených zložiek“ (s. 13).

Publikácia približuje spomínané historické udalosti nevšedným spôsobom, cez prizmu poézie, prostredníctvom veršov, ktoré napísali slovenskí autori, zväčša priami účastníci bojov. Dá sa predpokladať, že nebolo jednoduché vyhľadať a zozbierať básne roztrúsené v dobových armádnych aj iných novinách a časopisoch, v knižných zbierkach,

v exilových periodikách, ale aj v súkromných denníkoch a rukopisných pozostalostiach. Kniha pritom obsahuje bežne 150 básní z pera približne štyroch desiatok autorov (jedinou ženskou autorkou je Zlatica Vincúrová-Solivajsová).

Knižný súbor pozostáva z troch častí. V prvej sú uvedené verše vtedy už známych básnikov (Ján Haranta, Vojtech Mihálik, Štefan Žáry a iní), druhú časť vypĺňa jedna ucelená zbierka z roku 1942, ktorej všetky básne sa týkajú východného frontu (Rudolf Dilong: Vojna) a tretia časť prináša verše prevažne neprofesionálnych, respektíve anonymných či nezistených autorov.

Počet zozbieraných básní je v istom zmysle udivujúci, ale pri hlbšom pohľade neprekvapuje. Vojnové udalosti, najmä ak boli priamo prežívané, prirodzene hýbali ľudským vedomím a vyvolávali potrebu nejako sa s nimi vyrovnáť, očistne vyjadriť city a myšlienky, nálady a predstavy, a to aj básnickou rečou; veď práve silné zážitky a vnútorné hnutia sú bohatým žriedlom poézie. Je tu však i ďalší faktor: hovoríme o období veľkého vzopätia a entuziazmu, napriek všetkým ťažkostiam, problémom i tragédiám. **Väčšina Slovákov vnímala vznik vlastného štátu ako výzvu a príležitosť. Hoci bola vojna, mnoho sa budovalo, mnoho sa spravilo, aj v oblasti kultúry – na ilustráciu stačí hádam uviesť, že v roku 1942 vychádzalo na Slovensku šesť denníkov, 34 týždenníkov, 36 dvojtýždenníkov, 96 mesačníkov a 196 iných periodík.**

M. Lacko nezohľadňoval prioritne literárno-estetické kritériá, šlo mu hlavne o dokumentárnu hodnotu, zrejme preto ponechal texty v pôvodnej pravopisnej podobe a vždy uvádza zdroj, z ktorého tú-ktorú báseň prevzal. Z básní vyplýva, že slovenskí vojaci brali svoju účasť vo vojne ako vlasteneckú povinnosť, nie ako boj proti bratskému slovanskému národu, ale ako boj proti boľševizmu, boľševikom, „červeným katom“ (s. 218). Vo veršoch nachádzame slová o odvahe a odhodlaní, ale tiež o smútku a obavách, prelínajú sa v nich úzkosti, nádeje, motívy národného bytia a spoločenskej zodpovednosti, motívy osobných túžob a očakávaní. V ťažkých chvíľach prichádza poznanie: „Len tu som pochopil, / čo vojna znamená, / že tu sú na kríži / rozpiate ramená“ (Ján Okál: Prisahám).

Vojna je nemilosrdná, nehľadá na človeka. Hranica medzi životom a smrťou sa stenčuje: „Vojačku len tak odchádzaš / tak ako by si spadol / a ostal ležať / vojačku spi spi“ (Rudolf Dilong: Pohreb v poli). A v básni Na počtu zbraň!, ktorú autor Jozef Varinský venoval padlým hrdinom, čítame: „Vám slzy nepatria, / vy slzy nechcete / len kytku spomienok...“ Osud býva často nevysspytateľný, vrhá človeka do víru udalostí, vedie ho alebo vlečie až na koniec cesty. Niekedy sa z básnika stáva bojovník a z bojovníka básnik. Ale človek by za žiadnych okolností nemal zradiť sám seba a svoje presvedčenie, ako o tom vypovedá Tóno Juri-ga v básni Vojak:

*„Len ísť a hlavu neskloniť
a vidieť cestu jednu.
Tie diaľky chlapa nezronia.
A ruže nevyblednú.“*

Ján Maršálek

Zväčša v apríli býva Veľký piatok



Podľa odpovedí na otázku, či mal byť prezident Tiso obesený vidieť, ako hlboko je dodnes rozdelená slovenská spoločnosť. Šéf VPN z roku 1989 Fedor Gál: „Tiso bol prezident a niesol obrovskú zodpovednosť, bol farár a niesol zodpovednosť aj pred Bohom a svojou cirkvou, zlyhal v oboch týchto rovinách. Ako farár, katolík, aj ako prezident. Mal sa radšej nechať popraviť nacistami, ako by obetoval desiatky tisíc životov na istú smrť. Pretože ak o tom všetkom niekto vedel, bol to práve on“.

Podľa Tisovho obhajcu Ernesta Žabkaya bol proces s Tisom „naším národným nešťastím“ a vykonaný trest smrti nad prezidentom, „ktorému nie celkom neprávom pripisovali k dobru slovenský hospodársky zázrak“ (Hans Keller), ostane „bolestne hanebným bodom našej povojnovej histórie“, pretože sa tu „zhodli záujmy Benešove so záujmami komunistickej strany“, uviedol Gejza Medrický.

Slovenskosť podľa vôle Božej

Zväčša v apríli býva Veľká noc. V roku 1947 bol Veľký piatok 4. apríla, tohto roku bude 10. apríla. Rozsudok smrti na základe retribučných zákonov vyriekol predseda Národného súdu Igor Daxner v utorok 15. apríla. Tu je posledný politický odkaz Tisom podpísaný krátko pred vykonaním exekúcie: „Svornosť národa nech je pokrstená mojou obetou. Cítim sa byť mučeníkom slovenského národa a protibolševického stanoviska.“ Jeho posledným želaním ostala „slovenskosť podľa vôle Božej“. Prezidenta popravili „na úžas celého Slovenska bez rozdielu straníckej alebo náboženskej príslušnosti“ (Gejza Medrický), nadržanom v piatok 18. apríla 1947 po tom, ako mu Beneš neudelil milosť. Táto poprava bude navždy prinajmenšom ostňom prebúdajúcim ospalé mysle pri hodnotení konania osobností vo vypätých časoch, keď sa majú rozhodovať medzi osobnými a spoločenskými prioritami, zvažovať veľkosť rizík vo svetle dodržania vlastných priorít.

„Exekúcia čiastočne potvrdila varovné hlasy tých predstaviteľov verejného, politického a cirkevného života, ktorí boli za omilostenie bývalého slovenského prezidenta, aj keď mali veľmi vážne výhrady voči jeho politike a čínom v čase druhej svetovej vojny,“ uvádza Ivan Kamenec.

Rok 1939 potvrdil rok 1993

Jozef Tiso bol obžalovaný zo 113 priestupkov (trestných činov) a za drvivú väčšinu z nich bol trest smrti, no rozhodujúce boli štyri dôvody: „(a) rozbíjanie republiky a spolupráce s nacistickým Nemeckem, (b) zavedenie fašistického režimu na Slovensku a uzavretie smlouvy o ochrane Nemeckem, vyhlásenie války Spojencům a SSSR, (c) maření prípravy slovenského odbojového hnutia (SNP); pozvání nemeckých vojsk; zločiny spáchané po potlačení povstání, (d) odsun českých občanů a pronásledování

odpůrců režimu; židovský kodex a výjimky; deportace Židů“ (podľa českých zdrojov).

Každá z týchto štyroch príčin si zasluhuje osobitnú zmienku. Udalosti v marci 1939 – zánik Česko-Slovenska a vznik samostatného štátu – sa zopakovali, teda potvrdili v roku 1993. A za to hrdelný trest? Vstup do druhej svetovej vojny Slovensku poškodil, ale nerozhodol o ňom prezident. Marenie prípravy SNP a pozvanie nemeckých vojsk – samostatná kapitola: prezident ukrýval v paláci ministra Čatloša, ktorý vypracoval plán povstania na odpútanie sa od Nemecka a prechod k spojencom. Vedel o ňom a súhlasil s ním, bol to plán na zachovanie samostatnosti.

Vyznamenania verzus životy ľudí

Pokiaľ ide o „zločiny“ po potlačení povstania – je zločinom zavesenie na krk asi 60 plieškov nemeckým vojakom len aby zo strany Nemcov nenasledovala tvrdá odplata? Niektorí súčasníci uvádzali, že mali byť zbombardované tri mestá, ktoré boli ohniskom povstania: Zvolen, Banská Bystrica a Brezno. Všetci vtedy vedeli, čo znamenajú nemecké represálie, osud Lidíc už bol známy. Malo byť zastrelených 300 ľudí, ktorých mali Nemci v rukách, a odtransportovaných pätnásťtisíc ľudí do Nemecka. Prezident orodoval u Hermanna Höffleho a Hansa Ludina a vďaka tomu tieto mestá neľahli popolom s podmienkou, že vyznamená „istý počet“ nemeckých vojakov. Jozef Tiso 30. októbra 1944 slúžil v Banskej Bystrici tichú sv. omšu v katedrále za prítomnosti diecézneho biskupa Andreja Škrábika a potom vyznamenával.

Tiso „musel“ visieť

A na tom, že Tiso zachránil mnoho nevinných životov, sa zhoduje viacero svedkov. „Koncom decembra 1944 malo byť na banskobystrickom námestí popravených pre výstrahu desať účastníkov povstania, bol som jedným z nich. Na žiadosť Dr. Balka zakročil Tiso opäť u Höffleho a docielil, že poprava bola odvolaná,“ uviedol Václav Vaško v českom Katolíckom týdeníku 26. augusta 1990. V relácii Pošta pre teba v Slovenskej televízii 20. októbra 2011 znelo osobné svedectvo Jána Budzáka z Lendaku o tom, ako Tiso pred transportom do Osvienčimu zachránil 5. januára 1945 osemsto detí z ozdravovne v Dolnom Smokovci. A možno je málo známy fakt, čo napísal Ján Litecký Šveda: „Počas existencie prvej Slovenskej republiky nebol nikto popravený, za politické delikty sa v base sedelo v priemere šesť týždňov“. Mučenie, vyhánanie, vraždy a popravy prišli až po vojne. Prezidenta obesili, lebo aj podľa Iva Samsona: „K Benešovým celoválečným krédum patril slogan, ktorý zaznamenali očití svedkové: Tiso musí visieť!“

Škoda, že na centrálnom pamätníku Vrakunského cintorína v Bratislave chýba medzi popravenými obeťami meno Jozefa Tisu.

Marián Tkáč

Sloboda slova včera a dnes

Pokračovanie z 1. strany

Tlač a verejnoprávne médiá sa dostali pod kontrolu, „deratizovali“ sa po personálnej stránke a naplnili sa ľuďmi so správnymi, teda politicky korektnými názormi. Dnes už niet rozdielu medzi jednotlivými hlavnoprúdovými denníkmi a tým, čím nás uspáva spravodajstvo RTVS alebo súkromných televíznych staníc. Ešte zostal internet, ale aj v tomto mediálnom priestore sa pripravujú a už prebiehajú cenzorské zásahy. Automaticky sa mažia nevyhovujúce príspevky, ich autorov prenasledujú represívne orgány, blokujú im účty.

● Ako v minulosti dopadli na Slovákov reštrikcie voči slobode slova?

História nás poučí, že proces od slobody slova k jeho obmedzeniam a cenzúre je takmer zákonitý. Cisár Jozef II. cenzúru liberalizoval, František I. sprísnil. Zrazu bola oveľa ostrejšia ako pred nástupom cisára reformátora. Počas revolúcie v marci 1848 bola cenzúra zrušená. Ibaže po tomto závane slobody prišiel neoabsolutizmus s prísnu cenzúrou tlače. Policajný režim trestal aj náznak nelojality. Každý, kto mal bradu a dlhšie vlasy bol považovaný za kryptorevolucionára, za tajného Košutovho prívrženca. Žandári takých zatvárali do polepšovne (Zuchthausu) na dva týždne, kde ich oholili a ostrihali. Navyše museli vykonávať verejné práce. Aj Jozef M. Hurban sa radšej oholil a na krátko ostrihal, hoci za revolúcie nosil dlhé vlasy a bradu.

Za dualistického Uhorska po roku 1867 krajinu ovládli takzvaní liberáli, ale prijali zákony obmedzujúce slobodu tlače a prejavu. Za národnostné rozoštvávanie (dnes sa tomu „moderne“ hovorí hejtovanie) mohol byť autor či rečník potrestaný. Mnoho Slovákov si posedelo v štátnych väzniciach, slovenské periodiká dostávali pokuty. Každá ostrejšia kritika Maďarov a panujúcich pomerov nezostala bez následkov, no surové útoky na



Ivan Mrva s manželkou Dagmar.

Foto archív

Slovákov súdy neriešili. Tento jav bije do očí aj dnes. Niektoré etniká nemožno ani náznakom kritizovať, inak vám vyvalí dvere policajné komando. No nabrýzgať na Slovákov je dovolené.

● Došlo k zlepšeniu v tomto smere počas prvej ČSR?

Roku 1918 prišla nová sloboda, Česko-Slovensko sa kvalifikovalo ako demokratický štát na čele s prezidentom humanistom. O slobode tlače a kritike Masaryk vo svojom diele Světová revoluce takto teoretizoval: „Sloboda tiskú zabezpečuje právo kritiky celého štátného a verejného aparátu a ovšem také kritiku osob. Kritika je předpokladem politiky demokratické.“ Keď začiatkom roka 1923 minister zahraničia Edvard Beneš navštívil svetovú výstavu žurnalistiky v Prahe do pamätnej knihy napísal: „Pro tlač je vždy potřebná svoboda, stále více svobody a jen svobody.“ Takto pekne o slobode tlače teoretizovali predstavitelia štátu, v ktorom sa habali noviny a časopisy. V ktorom za policajnej asistencie poštvaný dav demoloval redakciu opozičného denníka Slovák. Slovenskí novinári mali na krku viac procesov ako za Uhorska. Boli obdobia, napríklad roky 1937-1938, keď ČSR bola už pred zrútením, avšak tlačové pravoty boli na dennom poriadku. Aj obyčajní ľudia si museli dávať pozor na slová. Na základe Zákona na ochranu republiky z roku 1923 bolo

odsúdených množstvo ľudí. Za kritiku prezidenta, žandárov, hospodárskych pomerov, vládných predstaviteľov, českých úradníkov a ich praktík sa stovky ľudí dostali pred súd. Pravda, tresty väzenia neboli vysoké, ale pokuty bolestivo zasiahli najmä chudobných.

● Počas prvej Slovenskej republiky panoval autoritatívny režim. Ako sa to prejavilo na slobode slova?

Viacere noviny zastavili. Ďalej sa používal zákon na ochranu republiky. Úrady habali predovšetkým ilegálne letáky, cudzie noviny a časopisy - švajčiarske, anglické, do roku 1941 aj juhoslovenské, v ktorých boli kritické články o Nemecku, Hitlerovi a aj maďarskú tlač pre rôzne iredentistické príspevky. Verejní kritici režimu mali tiež opletačky s úradmi.

Keď k nám však zavítala „sloboda“, niekdajší novinárski kritici exilovej vlády, Beneša, Sovietskeho zväzu a spojencov, sa ocitli pred retribučnými súdmi. Šesť českých novinárov bolo popravených, čo nemalo obdobu v Európe, v Nemecku len jeden. Ľudová demokracia rokov 1945-1948 pripravila komunistom cestu k moci. O slobode slova a iných základných ľudských právach nemôže byť ani reči, hoci Klement Gottwald sa po februári 1948 vyjadril, že pokrokové a demokratické sily zvíťazili nad reakciou. Keďže pokrok je cudzím slovom

progres, naši progresívci mentálne nemajú ďaleko k pokrokovej gottwaldovskej mládeži. Potvrďuje to aj ich volebné heslo „Podme do nich!“ Našťastie nie sú v parlamente. Je paradoxom dejín, že bezohľadný totalitný systém sa postupne otupil, zmäkol a humanizoval. Osemdesiate roky 20. storočia boli oveľa menej represívne a podstatne humánnejšie ako roky päťdesiate. Dnes pozorujeme opačný trend, režim je stále tvrdší a už tu máme i prvé politické procesy aj odsúdených.

● **Rostas, Mazurek, Fico, Vasky, Daňo... to sú mená prvých prenasledovaných za názor. Mazurek a Rostas už boli odsúdení, Vaskyho a Daňa prepustili z väzby a Ficovo obvinenie prokuratúra zrušila. Čo sa to deje?**

Nerešpektuje sa právo na slobodu názoru. Navyše istá vplyvná časť spoločnosti akoby bola postihnutá numerologickou paranojou. Done dávna som netušil aký význam sa pripisuje číslu 1488 a dnes za toto číslo žien pred súd popredného politika a vyhrážajú sa mu väzením až na osem rokov. Pritom za zmarený život chodca na priechode sa dá páchatelovi podmienka. To sú absurdity dneška. Už aj čísla sú trestným činom, čo nebolo ani za komunistického režimu. Zrejme dajú na index aj osemnástku (AH), veď je to skrytá propagácia Hitlera. Nepochybne číslica 87 (HG) môže byť tiež podozrivá, veď skryto sa ňou oslavuje Herman Göring alebo Hlinkova garda. Dá sa očakávať, že experti z akademických pracovísk, ktorí pri týchto zvrátenostiach asistujú orgánom činným v trestnom konaní, onedlho upozornia aj na Ludolfovo číslo (pí), takzvanú Archimedovu konštantu 3,14. Veď je to spomienka na 14. marec... A podľa ich kreatívnych nezmyslov je to propagácia fašizmu.

● **Máte skúsenosť s komunistickým režimom. Aj osobnú? V akom smere negatívnu?**

Na začiatku normalizácie som už bol na strednej škole, do Socialistického zväzu mládeže som nevstúpil, aj napriek nepriamemu tlaku a možným problémom do budúcnosti. Šikanovanie zo strany policajtov kvôli dlhším

vlasom bolo bežnou záležitosťou, no raz mi pri kontrole dokladov našli v občianskom preukaze nakreslené trojvršie s dvojkrížom. Obvinili ma z propagácie fašizmu. Našťastie strážili Dubčekovu vilu pod Slavínom a na Dubčeka dohliadal aj postarší tajný policajt, prevyšujúci svojich dvoch kolegov vekom aj hodnosťou. Ten prišiel skontrolovať aký problém riešia a poučil ich, že to nie je fašistický, ale starý slovenský znak a používal sa aj za súdruha Gottwalda. Občiansky mi vrátil a poradil, aby som ho radšej „stratil“. Po skončení štúdií a ročnej vojenčine som pracoval v Národnom archíve v Bratislave, vtedy sa ešte volal Štátny ústredný archív. Tam mi viackrát ponúkali členstvo v komunistickej strane, keďže archív bol súčasťou ministerstva vnútra a tak na tomto pracovisku pre vysokoškolákov boli vyššie stranické členské kvóty. Viackrát som sa vykrútil s tým, že sa ešte poradím. Potom som mal svadbu v kostole a už som mal pokoj. Na svadobný obrad do Dómu sv. Martina som pozval aj spolupracovníkov, ktorí boli členmi strany a pochvalne sa vyjadrili o dôstojnom mieste na uzavretie manželstva. Nikto mi v tejto súvislosti nič nevyčítal. Veď vtedajší riaditeľ archívu pôvodne študoval teológiu. Mal som vlastné kritické názory na systém a príliš som ich netajil. Sused, inak angažovaný člen komunistickej strany, ma kvôli tomu ma občas nazval „podvratákom“. Ale boli sme priatelia a nikdy by ho nenapadlo ísť ma niekam oznámiť. Dnes za kritiku EÚ, NATO, za pravdivé vyjadrenia o migrantoch, o privilegovaných skupinách obyvateľstva môžete mať veľké problémy a profesionálnych sľedičov a udavačov je vždy dost.

● **Na diskusnom fóre odznali príspevky s konkrétnymi ukázkami potláčajúcimi slobodu slova. Ako by ste ich charakterizovali?**

Prípady T. E. Rostasa je dôkazom, že sme sa doslova ocitli v Babylonskom zajatí. Za publikovanie výňatkov z diel a článkov našich dejateľov z 18. a 19. storočia dokumentujúcich nekalé praktiky židovských obchodníkov, finančníkov, krčmárov a nájomcov pred sto a viac rokmi, dostal vysokú

pokutu a podmienku. V normálnej spoločnosti jeho historický rešerš by mal vyvolať nanajvyššiu polemiku a nie trestné stíhanie. Aj ďalšie prípady, o ktorých bola reč, boli porušením základných ústavou garantovaných práv zo strany represívnych orgánov. Dnes je situácia taká, že na základe gumeného § 422 a najmä odseku c môžu každého súdiť za prechovávanie extrémistických materiálov. Teda už nie za výrobu a rozširovanie, ale za to, že máte knihu, či staré noviny so závadným obsahom. Budeme musieť vyradiť z knižníc a skratovať asi aj Biblie, keďže v Starom zákone Mojžiš prikazuje homosexuálov upaľovať. Samozrejme, že v tomto tzv. „protiextrémistickom zákone“ sú aj isté poľahčujúce ustanovenia, ale vo svojej podstate je to návrat pred rok 1781, keď bol prijatý Tolerančný patent.

● **S veľmi emotívnym prejavom vystúpil na podujatí spisovateľ Nidal Saleh. Povedal: „Ak chcete zničiť národ, zoberte mu pamäť.“ Nemyslíte, že práve to sa deje so slovenským národom?**

Aj slovenskému národu sa posledných 200 rokov berie pamäť. Dejiny sa upravujú, prepisujú a mažú. Odstraňovali sa sochy, pamätné tabule, čistili sa knižnice, strácali sa dokumenty a nahrádzali sa novými. To pozorujeme aj v súčasnosti. Máme síce aj Ústav pamäti národa, na naše pomery bohato saturovaný, ale je smutné, že pamäť národa sa zužuje len na obdobie rokov 1939 – 1989.

● **Ako vidíte budúcnosť národa po ostatných voľbách?**

Voľby dopadli tak ako málokto predpokladal. Vstupujeme do veľmi zložitého obdobia a ťažko predpovedať čo príde v najbližších mesiacoch. Vláda bude musieť napnúť všetky sily, aby Slovensko obstálo v týchto kritických časoch postupného rozpadu Európskej únie. Z kritiky korupcie sa nedá dlho vyžiť. Na čele strán novej vládnej koalície sú zbohatlíci - oligarchovia, teda boháči. Už sv. František hovoril, že každý boháč je zlodej alebo syn zlodeja. Jeho slová platili pre 13. storočie a sú platné aj v 21. storočí.

Eva Zelenayová

Cesta k slobode

Slovenské národné múzeum – Historické múzeum pripravilo k 30. výročiu udalostí, ktoré v novembri 1989 zmenili spoločenské pomery v našej krajine, vo výstavných priestoroch na Bratislavskom hrade výstavu N89 – Cesta k slobode. Výstava je otvorená pre návštevníkov od 15. novembra 2019 do 22. novembra 2020. SNM ju pripravilo v spolupráci s Ústavom pamäti národa a Klubom 89. Výstavu počas jej trvania sprevádzajú viaceré podujatia. Výstava je dôstojnou pripomienkou spoločenských zmien, ktoré vtedy nastali a naša spoločnosť prešla od totality, vlády jednej, komunistickej strany k slobode a demokracii.

Už tridsať rokov žijeme v slobodnej krajine, čo nemusí byť samozrejmosť, ako to chápajú mnohí dnes. Výstava v nás, ktorí si časť obdobia rokov 1948-1989 pamätáme, oživuje spomienky na obdobie, ktoré nebolo jednoduché a mnohé udalosti, osobnosti i veci nám sprítomňuje. Určite by ju mali vidieť aj tí, ktorí si na túto udalosť a život pred novembrom 89 nepamätajú, pretože sa narodili až potom, alebo pre svoj detský vek spoločenské zmeny ešte nechápali. Môže im pomôcť pochopiť zložitost a dvojtvárnosť doby pred novembrom 89 a porozumieť spôsobu života v nej, kedy sa človek, ktorý premýšľal musel ináč správať na verejnosti, v škole, zamestnaní a ináč doma medzi najbližšími. Tiež nám môže pripomenúť, že slobodu, v ktorej máme možnosť dnes žiť si musíme chrániť a vytvárať svojou spoluzodpovednosťou. Že problémom nebol len nedostatok tovaru v obchodoch, nedemokratická, totalitná politika, nemožnosť slobodne podnikáť či vlastniť majetok, nemožnosť cestovať do zahraničia, cenzúra a prístup k informáciám, náboženská nesloboda, obmedzenia v oblasti kultúry a tlače, nedostatočná ochrana kultúrnych pamiatok a životného prostredia... ale aj slobodne myslieť, tvoriť a rozvíjať svoje schopnosti.

Výstava množstvom autentických materiálov, zo zbierok Slovenského národného múzea, ÚPN, Slovenského národného archívu, Univerzitnej knižnice, Tlačovej agentúry SR, súkromných archívov, predmetov, dokumentov, obrazov, fotografií, audiovizuálnej či multimedialnej techniky... približuje prednovembrový spôsob života v našej krajine, ktorý sa odohrával pod všadeprítomným, príslym dohľadom ozbrojených zložiek Verejnej bezpečnosti, Štátnej bezpečnosti, pohraničnej stráže, Ludových milícií a ich prisluhovačov, pomocníkov, donášačov, agentov, spolupracovníkov, ktorí bdeli, aby nikto nevybočoval z mantinelov, v ktorých nám bolo dovolené sa pohybovať v krajine ohradenej železnou oponou, z ktorej vycestovať bolo takmer nemožné. Na výstave je možné vidieť artefakty zo štátnej hranice a prejsť sa imitovanými priestormi železnej opony, ktorou bola naša republika oplotená a oboznámiť sa s činnosťou pohraničnej stráže.



Na hraniciach bolo zastrelených pri pokuse o útek 374 ľudí a z Československa rozličným spôsobom emigrovalo viac než 250 tisíc ľudí. V dôsledku úrazov a nehôd zomrelo 243 príslušníkov PS, do zahraničia ich utieklo 382, narušitelia hraníc usmrtili jedenástich a 185 z nich spáchalo samovraždu. Pre politické trestné činy bolo popravených 227 ľudí a v politických procesoch 250 tisíc ľudí odsúdených a umiestnených vo väzniciach a lágroch, v ktorých zahynulo asi 4500 ľudí. Mnohí muži boli odvedení do PTP.

Na výstave je osobitné miesto venované disidentom, ktorí pád režimu pripravovali svojimi aktivitami v náboženskom, politickom, umeleckom, hudobnom disente či ochranárskych združeníach. Obrazy o živote doby v Československu sú podávané v súvislosti s medzinárodnou situáciou vo svete, Európe i okolitých krajinách vtedajšieho socialistického bloku, s ktorým tvorilo aj medzinárodné spoločenstvá, Radu vzájomnej hospodárskej pomoci a Varšavskú zmluvu, ktoré zanikli v roku 1991. Neochota predstaviteľov komunistickej strany reformovať režim v prospech demokratizácie a ekonomické zaostávanie oproti západným krajinám bolo príčinou čoraz väčšej nespokojnosti obyvateľov, čomu napomohlo v roku 1985 i to, že v Sovietskom zväze sa dostal na čelo Michail Sergejevič Gorbačov, ktorý začal ekonomickú i spoločenskú prestavbu. V apríli 1987 navštívil Prahu a Bratislavu.

Tiež kresťania dávali najavo svoju nespokojnosť s ich prenasledovaním a obmedzovaniami a 25. marca 1988 sa v Bratislave konala sviečková manifestácia, z ktorej zábermi sa možno na výstave oboznámiť. Tiež je dokumentovaný pád Berlínskeho múru 9. novembra 1989 aj prechod od totality k demokracii v okolitých krajinách dovtedajšieho socialistického bloku.

Prechodu od totality k demokracii v Československu je venovaná pomerne veľká pozornosť pomocou zvukových i vizuálnych prostriedkov, veľkého množstva plagátov, transparentov, tlačovín, novín, symbolov i obrazov.

Autormi výstavy sú: Eduard Belušák, Peter Jašek, Lenka Lubušská a Zuzana Luprichová.

Ludovít Košík

Đuricove Dejiny v zrkadle času

V roku 1996 vyšlo druhé, doplnené vydanie knihy profesora Milana S. Đuricu *Dejiny Slovenska a Slovákov*, ktorú vydalo Slovenské pedagogické nakladateľstvo na objednávku Ministerstva školstva SR. Kniha bola určená žiakom druhého stupňa základných škôl ako doplnková literatúra k dejepisu. Ministerstvo školstva vtedy viedla PhDr. Eva Slavkovská, CSc., ktorá vo vláde reprezentovala Slovenskú národnú stranu. Zakrátko čo kniha vyšla vo veľkom náklade a dostala sa do všetkých slovenských škôl, nepriatelia slovenskej štátnosti – aj z radov diplomovaných slovenských historikov sústredených v Historickom ústave Slovenskej akadémie vied – spustili obrovskú kampaň, ktorej echo sa dostalo až do Bruselu.

Dôsledok bol, že „sponzori demokracie“ v jej terajšom sídle si všimli, že zlomok z ich peňazí namiesto šírenia ich *multikulti* propagandy bol použitý na vzdelávanie Slovákov vo vlastnej histórii. A tak sa stalo, že po jednej návšteve vtedajšieho premiéra vlády Slovenskej republiky Vladimíra Mečiara v hlavnom meste Európskej únie vláda Slovenskej republiky dala príkaz túto príručku zo škôl stiahnuť. Profesor Đurica vtedy poslal príslušnému komisárovi EÚ, kresťanskému demokratovi Hansovi van den Broekovi, tento list:

Vážený pán van den Broek,

z agentúrnych správ AFP, ČTK, TASR zo dňa 25. 6. 1997, ktoré boli obšírne publikované v denníkoch v Slovenskej republike a možno i v iných krajinách, som sa dozvedel, že ste vraj vyzvali pani Zden-

ku Kramplovú, ministerku zahraničných vecí Slovenskej republiky, stiahnuť z obehu knihu *Dejiny Slovenska a Slovákov*, „ktorú napísal katolícky kňaz Milan Đurica“ (*écrit par un prêtre catholique, Milan Đurica*).

Dovolím si Vám oznámiť, že autorom tejto knihy som ja, občan Talianskej republiky, od roku 1967 **profesor dejín východnej Európy na Fakulte politických vied Padovskej univerzity**, autor početných publikácií o slovenských dejinách, ktoré vyšli v taliančine, slovenčine, nemčine, angličtine, francúzštine, španielčine a flámčine.

Považujem za málo zodpovedné zo strany zástupcu vysokých orgánov Európskej únie rozšíriť cez tlačové agentúry neoverené správy – pochybujem, že ste čítali moje dielo, **čím ste vážne poškodili osobnú a profesionálnu česť talianskeho občana** a spôsobili mu vážne škody morálneho i ekonomického charakteru.

Už zdôrazňovanie, že autor je katolícky kňaz vyznieva v tomto kontexte nielen úplne od veci, nakoľko autor inkriminovanej knihy už vyše dvadsať rokov zo známych osobných dôvodov nevykonáva verejne kňazskú službu a venuje sa výlučne vedeckému výskumu a pedagogickej činnosti na univerzite. Toto označenie bez čo i najmenšieho náznaku skutočnej profesie autora ukazuje na **neoprávnenú diskrimináciu osoby na základe jeho náboženskej viery**, čo uráža princípy Vyhlásenia o ľudských právach, ako i základy Ústavy Talianskej republiky i ústav ostatných civilizovaných

krajin, a tiež aj z nich vyplývajúce normy občianskych zákonov.

Vyzývam Vás teda, pán van den Broek, **aby ste našli v texte mojej inkriminovanej knihy aspoň jednu pasáž**, z ktorej by vyplývalo, že som chcel „ospravedlniť deportácie židov počas druhej svetovej vojny“ (*justifier la deportation des juifs lors de la seconde guerre mondiale*), ako to čítam v správach agentúry AFP z Bruselu datovaných 24. júna.

Som si istý, že v mojej knihe takúto pasáž nenájdete, pretože každý tam uvedený fakt je dielom namáhavého vedeckého výskumu tak overených historografických prameňov, ako aj nepublikovaných archívnych materiálov nemeckých, amerických, slovenských, poľských, rakúskych, talianskych a izraelských archívov.

Vyzývam Vás, aby ste odvolali Vaše tvrdenia rozšírené v tlači, a súčasne si vyhradzujem právo dať preskúmať prípad mojimi advokátmi, osobitne z hľadiska občianskeho a trestného, aby som použil právny spôsob ochrany mojej cti a povesti tak osobnej, ako aj profesionálnej, a tak mohol dosiahnuť patričnú náhradu utrpených vážnych morálnych a materiálnych strát.

S pozdravom

Prof. Dr. Milan S. Đurica

Abano Terme 28. 6. 1997

Na tento list profesor Milan S. Đurica odpoveď dodnes nedostal.

Ján Košiar



Naša členka Margita Zimanová, predsedníčka pobočky PV ZPKO v Ždiari nad Hronom, pravidelne reaguje na témy dňa Slovenského rozhlasu. Stalo sa tak aj 17. marca, keď na anketovú otázku: O akú knihu máte záujem, pani Zimanová odpovedala:

Veľmi sa zaujímam o našu slovenskú históriu. Dnešná mládež nevie nič o Slovensku. Keď som oslovila gymnazistov

Nielen na rozhlasovú tému

otázkou, kto bol Gustáv Husák, vôbec mi nevedeli odpovedať, že oni sa o Slovensku neučia.

Za vlády Vladimíra Mečiara vyšla kniha pod názvom *Dejiny Slovenska a Slovákov* od Milana Đuricu. Táto učebnica musela byť zo škôl stiahnutá. Kto bol za tým? Prečo my, Slováci, počúvame a riadime sa zlými ľuďmi, ktorí nám zamlčujú pravdu a nechcú, aby naša mládež a všetci Slováci dozvedeli sa pravdu o prvej Slovenskej republike. Budeme bojovať za to, aby sa táto kniha vrátila do škôl.

STALO SA

1. apríla 1943 nemecké vojsko objavilo v lese pri ruskej obci Katyň masové hroby vyše 4000 poľských dôstojníkov, ktorých bolševici vyražďili po uväznení v zajateckom tábore Kozelsk. Členom medzinárodnej lekárskej komisie, ktorá vyšetrovala okolnosti tejto masovej vraždy bol aj slovenský lekár, profesor patologickej anatómie na lekárskej fakulte Slovenskej univerzity Dr. František Šubík (básnik Andrej Žarnov).

11. apríla 1947 sa začala uskutočňovať výmena obyvateľstva v zmysle česko-slovensko-maďarskej dohody z 27. februára 1946. Prvý vlak so 126 Slovákami z Maďarska prišiel do Parkánu (teraz Štúrovo) 13. apríla.

11. apríla 1969 sa na Námestí osloboditeľov v Košiciach na protest proti sovietskej okupácii upálil slovenský vojak Michal Leučík zo Sečovskej Polianky. Na rozdiel od podobného gesta českého študenta Jana Palacha, tento čin bol úplne utajený, lekárske dokumenty zničené a všetci svedkovia a príbuzní prinútení k mlčaní.

13. – 14. apríla 1950 v nočnom čase ozbrojené jednotky milície, vojska a Zboru štátnej bezpečnosti vtrhli do takmer všetkých mužských kláštorov na Slovensku a brutálnym spôsobom deportovali všetkých rehoľníkov do vopred vyhladených „koncentračných táborov“, kde ich internovali (akcia K). V noci z 3. na 4. mája dokončili akciu likvidovaním ostatných mužských

kláštorov. Týkalo sa to 1 326 rehoľníkov, z toho 406 kňazov, ktorí žili v 110 rehoľných domoch. Z nich potom 171 kňazov bolo odsúdených na vysoké tresty: 5 na doživotie a ostatní spolu na 756 rokov a 6 mesiacov väzenia.

14. apríla 1945 rozhodnutím predsedníctva SNR č. 108/1945-prez. zo dňa 13. 4. 1945 bol zhabaný katolícky vysokoškolský internát Svoradov v Bratislave s tým, že „celý majetok patriaci Svoradovu, t.j. vysokoškolský internát a všetky príslušné budovy, ako aj celý ostatný hnutelný a nehnuteľný majetok prechádza dnešným dňom do vlastníctva štátu a podlieha správe SNR“.

14. apríla 1849 zomrel na Dobrej Vode básnik a kňaz Ján Hollý. (170. výročie) Narodil sa v Borskom Mikuláši v roku 1785.

15. apríla 1947 Národný súd v Bratislave vyniesol rozsudok trestu smrti povrazom nad prezidentom Slovenskej republiky Jozefom Tisom. Jeho obhajcovia so súhlasom odsúdeného hneď podali žiadosť prezidentovi E. Benešovi o milosť.

18. apríla 1947 na dvore Justičného paláca v Bratislave bol popravený obesením prvý prezident Slovenskej republiky katolícky kňaz Jozef Tiso.

19. apríla 1947 v noci o 1. hodine polícia dala pochovať telo Jozefa Tisa v jednom z troch pripravených hrobov na Martinskom cintoríne v Bratislave. Cirkevný obrad vyko-

nal saleziánsky kňaz Jozef Stašo, ktorý vykonával duchovnú službu ako väzenský kaplán.

22. apríla 1990 pápež Ján Pavol II. navštívil Slovenskú republiku. Pri vystúpení z vrtuľníka na Vajnorskom letisku si pokľakol a pobožkal slovenskú zem, ako to robil iba pri príchode do suverénnych štátov.

25. apríla 1949 Predsedníctvo ÚV KSČ vydalo smernice na dosiahnutie úplnej kontroly nad Katolíckou cirkvou utvorením národnej cirkvi, odtrhutej od Ríma.

26. – 29. apríla 1953 Krajský súd v Bratislave vyniesol rozsudok nad členmi Rodiny, ktorú v rokoch 1944 – 1946 založil chorvátsky kňaz Tomislav Poglajen (Kolakovič). Odsúdených bolo 24 osôb, z nich 9 žien, spolu na 121 rokov a 9 mesiacov väzenia.

28. apríla 1943 švajčiarsky generálny konzul v Bratislave Max Grässli hlásil svojmu ministerstvu zahraničných vecí: „...prezident Tiso robí všetko, čo je v jeho moci, aby deportáciu Židov definitívne zastavil a osud pozostalých Židov do určitej miery ľudsky upravil. V tomto jeho úsilí sa teší sympatiám prevažnej časti slovenského obyvateľstva.“

29. apríla 1950 uväznili obidvoch gréckokatolíckych biskupov: sídelného biskupa Pavla Petra Gojdiča i pomocného biskupa Vasilu Hopku. Vyše 70 kňazov, ktorí odmietli vstúpiť do Pravoslávnej cirkvi, bolo spolu s rodinami vysídlených do sudetských krajov Česka so zákazom vrátiť sa na Slovensko.

Bol som robotníkom v Sovietskom zväze

Kniha amerického Slováka Andreja Šmitha Bol som robotníkom v Sovietskom zväze vyšla na Slovensku v roku 2018 ako jej druhé vydanie. Autor ako presvedčený komunista 29. januára 1932 daroval svoje celoživotné úspory strane a s manželkou odcestovali budovať Sovietsky zväz. Bolševické Rusko – od roku 1922 Sovietsky zväz – o sebe šíriilo, že ako prvý štát vo svete odstránilo vykorisťovanie a že tu nik netrpí biedu. Mnohým obyvateľom vtedajších kapitalistických štátov postihnutých povojnovými hospodárskymi a sociálnymi krízami táto predstava imponovala. Len v akcii Interhelpe medzi rokmi 1923-1932 tak odišlo viac ako tisíc čl. občanov. Šmith po dramatickom návrate v roku 1935 svoje neveriteľné zážitky vydal knižne. Kniha zožala mimoriadny úspech a bola preložená do viacerých jazykov vrátane slovenčiny. Po roku 1945 sa ocitla na indexe. Nasledujúca ukážka je z tejto knihy, zo schôdze strany v elektrozávode.

Tajomník strany Jurov vstal a prehovoril k prezídiu: „Sú-druhovia, nepoznáte súdruha Šmitha. Nie je kontrarevolucionárom. Je to dobrý komunista. Poznáme jeho činnosť

v americkej strane a vieme aj to, že všetky svoje úspory daroval strane. Chyba je v tom, že nechápe naše ťažkosti, i keď sa pri tom čo najviac snaží, aby nám pomohol. Len čo spozoruje nejakú chybu v našej fabrike, už ma príde na to upozorniť. Vidím ho veľmi často a rád nám pomáha napravnovať chyby.“ Tieto lichotivé slová ma veľmi dojali. Toto som neočakával. „Hlavná chyba, ktorú robí súdruh Šmith, je, že chce, aby sme robotníkov lepšie platili. Keby sme dali robotníkom lepšiu plácu, všetci by sme hladovali. To nemôžeme urobiť. Keby sme dávali väčšie platy a pritom znížili ceny, nemali by sme dosť pre každého. My ako komunisti musíme lepšie žiť a ješť ako robotníci. My máme väčšiu zodpovednosť. Všetko závisí od nás. Napríklad nezostali sme dnes oveľa dlhšie vo fabrike ako robotníci? A to sa stáva každý deň. Nech ťa to netrápi, súdruh Šmith, že si tu nenašiel také dobré pomery, ako si očakával. Nech ťa to netrápi, že si videl umierať ľudí od hladu. I keď 20 miliónov ľudí umrie od hladu, ešte ich vždy máme dosť, aby sme mohli pokračovať v práci. A čo na tom, keď milióny ľudí umiera, len nech socializmus žije! Nech ťa netrápia veci, ktorým nerozumieš a ktoré sa ťa netýkajú, súdruh Šmith.“

PRIPOMÍNAME SI

V apríli si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

45 rokov

Peter Záhora, Bziny 3.4.1975

50 rokov

Jaroslav Vojaček, Košice 20.4.1970

60 rokov

Alena Čuláková, Bratislava 10.4.1960

Jana Verešová, Drážovce – Nitra 25.4.1960

Stanislav Bajtoš, Spišská Nová Ves 22.4.1960

70 rokov

Anna Hudecová, Slovenský Grob 18.4.1950

80 rokov

Mária Danková, Trebišov 15.4.1940

81 rokov

Ladislav Šimko, Sabinov 14.4.1939

82 rokov

Jozef Brodňanský, Dolný Kubín 16.4.1938

84 rokov

Valéria Kraushuberová, Hlohovec 10.4.1936

Anna Takáčová, Sliepkovce 4.4.1936

Arpád Tarnóczy, Nováky 11.4.1936

Helena Takáčová, Košice 28.4.1936

85 rokov

Anna Jadrná, Madunice 26.4.1935

Mirko Tuchyňa, Bánoce nad Bebravou 18.4.1935

Ružena Adamjaková, Spišská Nová Ves 25.4.1935

86 rokov

Anna Kozíková, Turzovka 13.4.1934

Juraj Badinka, Lučenec 23.4.1934

87 rokov

Irena Krajčíková, Dobrá 16.4.1933

Elena Rybárová, Hrušové 19.4.1933

Alžbeta Diešková, Lučenec 9.4.1933

88 rokov

Ľudovít Lenárt, Zlaté Moravce 11.4.1932

89 rokov

Juraj Nižňanský, Vrbové 16.4.1931

91 rokov

Ing. Karol Ďubek, Sečovce 28.4.1929

92 rokov

Margita Paligová, Bratislava 15.4.1928

Mária Branišová, Bratislava 13.4.1928

93 rokov

Anežka Šumichrastová, Trenčín 1.4.1927

94 rokov

Michal Labuda, Nitra 30.4.1926

96 rokov

Gabriela Horváthová, Bojnice 9.4.1924

Jubilantom srdečne blahoželáme



PRISPELI NA ČINNOSŤ

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR

MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 10 EUR

Klára Brodňanská, Ružomberok 20 EUR

Mária Dobrejová, Ružomberok 4 EUR

Anna Stanová, Ružomberok 8 EUR

Ján Surový, Lubochňa 3 EUR

Eva Šalapková, Ružomberok 14 EUR

Mária Šidová, Ružomberok 20 EUR

Magdaléna Salvianiová, Trnava 10 EUR

Ing. Gabriel Smatana, Bratislava 15 EUR

Daniela Izakovičová, Leopoldov 50 EUR

Eva Krupská, Halič 50 EUR

Jaroslav Barcaj, Senica 3 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 79 rokov zomrela **Melánia PROVAZNÍKOVÁ**, dlhoročná členka pobočky PV ZPKO v Trenčíne. Posledná rozlúčka sa konala na cintoríne v Trenčianskej Teplej.

† Vo veku 82 rokov zomrela **Anna STANOVÁ** z Ružomberka, dlhoročná členka pobočky PV ZPKO v Ružomberku. Posledná rozlúčka sa konala na cintoríne v Ružomberku.

† Vo veku nedožitých 77 rokov, 20. marca 2020, zomrel **Ing. Jozef ONDREJKA** z Malaciek, dlhoročný člen Regionálnej pobočky PV ZPKO Bratislava - okolie. Rozlúčka so zosnulým sa konala 27. marca 2020 na starom cintoríne v Malackách. Telesné ostatky budú po kremácii uložené do rodinnej hrobky na cintoríne v Malackách.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Naša organizácia dlhodobo zápasí s neštandardnou situáciou, keď pripravuje plány svojej činnosti bez krytia finančnými prostriedkami. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciam na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stra-

tili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda nepravínici by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na **číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109 alebo sa kontaktujte na tel. číse 02-526 381 56.**

Darcom úprimne ďakujeme.

Vedenie PV ZPKO a časopisu Svedectvo

■ Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 13.00 hod.**

● **Malé knižkupectvo Svojeť** v bratislavskej Liga pasáži ponúka knihy, ktoré inde nekúpite. Historickú, vlasteneckú literatúru bez politickej korektnosti, zborníky, kalendáre a časopisy vrátane Svedectva. Otváracie hodiny v pondelok až štvrtok sú od 10.00 do 13.00 a od 13.30 do 16.30, vo štvrtok do 17.30 hod. V piatok od 9.00 do 13.00 a od 13.30 do 14.30 hod. Informácie na 0903 946 718.

Knižkupectvo Svojeť
Predajňa vydavateľstva MS

Dunajská 18
Liga Pasáž
811 09 Bratislava

Telefón: 0903 946 718
Email: kniha.svojet@gmail.com
Web: www.svojet.sk

ÚSTAVNÁ HUDBA LEOPOLDOV-TRESTNICA



SLÁVNOSTNÝ KONCERT Z PRÍLEŽITOSTI
ODHALENIA BUSTY PÁNA PREZIDENTA
K L E M E N T A G O T T W A L D A

P R O G R A M

N A D E Ň 1 9 . J Ú N A 1 9 4 9 :

- | | |
|---|---------|
| 1. Slávnostný pochod | Thiele |
| 2. Marinarelle, ouvertúra | Fučík |
| 3. Melodie z Verdiho opier | Thiele |
| 4. Kytica ruských ľudových piesní, smes | Thiele |
| 5. Viedenská krv, valčík | Strauss |
| 6. Slovenské ľudové piesne, smes | Spišiak |
| 7. a) Humoreska | Dvořák |
| b) Poem | Fibich |
| 8. Hudba na želanie | ----- |
| 9. Slovanský pochod | Obruča |

Videl a schválil: **Veliteľ' Trestného a prechodného
ústavu v Leopoldove**